

Komplexa svenska nominalfraser hos finskspråkiga språkbadselever¹

Eeva-Liisa Nyqvist

Helsingfors universitet

Denna artikel undersöker hur finskspråkiga språkbadselever i årskurserna 6 och 9 (n=77 resp. n=86) bedömer grammatikaliteten av några av svenskans mest komplexa nominalfraser i ett test med nominalfraser med dubbel bestämdhet, nominalfraser med de demonstrativa pronomenen *den här* och *denna* samt nominalfraser med både ett possessivattribut eller ett genitivattribut och ett adjektivattribut. Dessa har i tidigare undersökningar konstaterats vara problematiska för L2-inlärare oberoende av förstaspråket. Frastyperna representerar två olika typer av komplexitet: *formell komplexitet* och *komplexitet i förhållandet mellan form och betydelse*.

De formellt komplexa frastyperna bedöms korrekt oftare än sådana där förhållandet mellan formen och betydelsen är komplext. Även frekvensen påverkar: de högfrekventa frastyperna bedöms oftare korrekt. Svårighetshierarkierna är likadana på grupp- och individnivå, och skillnaderna mellan årskurserna är vanligen statistiskt nonsignifikanta. Det är dock anmärkningsvärt att ett fåtal informanter inte uppfyller kriterierna för 75-procentig korrekthet i någon av de undersökta strukturerna i slutet av årskurserna 6 resp. 9.

Nyckelord: nominalfras, bestämdhet, komplexitet, svenska som andraspråk, språkbad

1 Bakgrund och syfte

Finskspråkiga barn har möjlighet att delta i *tidigt fullständigt språkbad* (i forts. *språkbad*) i svenska, där andraspråket (*L2*) tillägnas vid sidan om de dagliga aktiviteterna i dagvård och senare i grundskolan (Bergroth & Björklund 2013).

1. Turku Institute of Advanced Studies vid Åbo universitet har finansierat denna studie.

Tidigare har endast begränsat forskningsintresse riktats mot utvecklingen av den grammatiska kompetensen inom språkbad: djupgående undersökningar om den grammatiska kompetensens utveckling i språkbad och med ett stort antal informanter har inte varit vanligt i Finland (se dock Nyqvist 2018ab, 2020, Nyqvist & Lundkvist 2020). Syftet med denna pseudolongitudinella studie är att analysera hur 12- resp. 15-åriga finskspråkiga språkbadselever i årskurserna 6 resp. 9 (i forts. *SB6* resp. *SB9*²) bedömer grammatikaliteten hos vissa komplexa semantiskt definitiva nominalfrastyper i ett flervalstest.

Studien behandlar de receptiva kunskaperna och de formella aspekterna av bestämdhet. Testet koncentrerar sig på dubbel bestämdhet, possessiv- och genitivattribut med adjektivattribut samt de definitiva pronomenen *den här* och *denna* (se 2.1 nedan) pga. att dessa frastyper har uppvisat problem i uppsatser skrivna av språkbadselever (Nyqvist 2018ab), men beläggen har varit för få för analyser på individnivå. Därför är det motiverat att undersöka dessa frastyper med hjälp av ett eliciterat material som garanterar att informanterna producerar tillräckligt många belägg på dem. Studien utgör en del av ett större forskningsprojekt om språkbadselevs grammatiska kompetens. Materialet i projektet består av såväl spontana skrivuppgifter (på ca 200 ord) som grammatiktest som eliciterar mer sällsynta strukturer (såsom testet i denna studie). Jag syftar nedan på problematiken kring valet mellan obestämd och bestämd form med den särskilda termen *species*, som härstammar från Noreen (1904) och används bl.a. i *Svenska Akademiens grammatik* (i forts. *SAG*). Som norm i undersökningen fungerar *Svenska Akademiens grammatik*, som är den mest omfattande deskriptiva grammatiken om modern svenska.

Av de olika synvinklarna på grammatisk svårighet (Housen & Simoens 2016) är den språkliga (inherenta språkliga drag, se 2.1 nedan) och den individuella (i denna studie åldern/tiden som tillbringats i språkbad) relevanta för denna studie. *SB6* och *SB9* jämförs med varandra för att undersöka om en längre tid i språkbad gynnar tillägnet av dessa komplexa frastyper.³ De centrala forskningsfrågorna är:

1. Vilka av de undersökta frastyperna är de lättaste resp. svåraste för språkbadseleverna, dvs. vilka bedömer de oftast resp. mest sällan korrekt på grupp- resp. individnivå? Varför?

2. Det finns inga språkbadsgymnasier i Finland (Bergroth 2015).

3. Det bör även minnas att andelen undervisning på svenska i årskurserna 7–9 är lägre än i årskurs 6 (för andelen undervisning på de olika språken i språkbad, se Bergroth & Björklund 2013).

2. Hurdana skillnader förekommer det mellan årskurserna 6 och 9? Vad beror de på?

Artikeln uppbyggnad är följande: Sektion 2 handlar om teoribakgrunden och tidigare forskning och sektion 3 om materialet och metoden. I sektion 4 analyseras materialet på grupp- och individnivå. Sektion 5 består av den sammanfattande diskussionen.

2 Teoretisk bakgrund

2.1 Synvinklar till grammatisk svårighet av definitiva svenska nominalfraser

DeKeyser (2005) sammanfattar tre perspektiv på grammatisk svårighet: *betydelsen, formen och förhållandet mellan dessa två*. Betydelsen hos ett grammatiskt morfem är svår för en L2-inlärare om den är abstrakt eller främmande för ens L1 eller för övriga tidigare inlärd språk (DeKeyser 2005). Morfologiskt species är relativt sällsynt i världens språk: under 10 % av världens språk har både obestämd och bestämd artikel (Haspelmath 1998). Därför är det rimligt att utgå från att en stor del av L2-inlärare av svenska har ett L1 utan morfologiskt species och att de upplever speciesmorfologins funktion som svårbegriplig.

Eftersom finskan saknar morfologiskt species (se t.ex. Vilkuna 1992), är speciesmorfologin i synnerhet i början av inläringen en notorisk svårighetskälla för finskspråkiga svenskinlärare. Speciesmorfologins semantik är svår att tolka i inputen (jfr DeKeyser 2005) och svårigheterna är närvarande vid varje substantiv som informanten producerar, eftersom varje substantiv bör kodas för species. Trots sin höga frekvens har bestämdhetsmarkeringen i svenskan låg *saliens*, dvs. artiklar och ändelser är svåra att lägga märke till i inputen (jfr N. Ellis 2016, Goldschneider & DeKeyser 2005). Finskspråkiga inlärare kan desutom uppleva speciesmorfologin som redundant och därför utelämnat speciesmarkörerna (jfr Jarvis & Odlin 2000, Odlin 2003), dvs. förstaspråkets påverkan torde göra speciesmorfologin ännu mer insalient för dem. Förstaspråkets hinderande effekt avtar dock när inläringen avancerar (t.ex. Bybee 2008, Jarvis 2002, Trenkic & Pongpaioj 2013). Den fristående bestämda artikeln är dock inte nödvändigtvis helt ny för finskspråkiga svenskinlärare, eftersom pronomet *se* ("den, det") förekommer i talad finska på ett sätt som påminner om be-

stämd artikel (Laury 1996).⁴ Detta kan förklara varför de finskspråkiga svenskinlärarna oftare utelämnar substantivets ändelse än den fristående artikeln i dubbel bestämdhet (se 2.2 nedan).

Enligt DeKeyser (2005) borde morfologins roll för betydelse betonas mer i undervisningen, exempelvis genom att dra uppmärksamhet till den när inputen analyseras. Inlärare löper annars risk att bortse från morfologin, i synnerhet när L2 är mer komplext än L1, vilket ju är fallet med just species om man jämför svenska med finska. Det har ytterligare konstaterats att informanternas problem med grundläggande grammatik även stör förståelsen av inputen, dvs. att problemet ligger i kompetensen och inte bara i performansen (se DeKeyser 2005 för en sammanfattning). Bortfall av speciesmarkörerna i L2-svenskan hos finskspråkiga inlärare torde således inte enbart bero på tidspressen som upplevs i en kommunikationssituation, utan även på brist på sensitivitet för speciesmarkering. Om det redundanta elementet dessutom är semantiskt sett nytt eller abstrakt blir inläringen ännu svårare (DeKeyser 2005). Det grammatiska elementets betydelse har alltså relevans för både de receptiva och de produktiva kunskaperna.

Formell svårighet handlar framför allt om komplexitet, dvs. antalet val inläraren måste göra när det gäller att välja de målspråksenliga morfemen/allo-morferna och placera dem på de rätta ställena i ett yttrande. Själva substantivböjningen i svenskan är enklare än i flera andra språk, men enligt Philipsson (2004: 125) är de svenska nominalfraserna ”tämmligen komplexa”, även när de inte innehåller t.ex. adjektivattribut. Det svenska systemet ter sig ”asymmetriskt och svårtillgängligt”: den obestämda artikeln är ett fristående grammatiskt ord, medan definit betydelse hos substantiven anges med ändelser (Philipsson 2004: 126). Dessutom kongruerar artiklarna i genus, och bestämdhetsändelsens form beror även på substantivets deklination (SAG 1999, del 2, Pronomen § 58; Substantiv § 43). Om de morfem en inlärare bör hålla reda på dessutom har en svår betydelse (såsom speciesmorfologin ur en finskspråkig svenskinlärarens synvinkel) kan man förvänta sig svårigheter i inläringen.

Synnerligen komplexa är nominalfraser med *dubbel bestämdhet*⁵, vilka består av en framförställd bestämd artikel⁶ samt adjektivattribut och substantiv i

-
4. Det är dock aldrig ett obligatoriskt element i språket och infödda talare reagerar inte på bortfall av det, varför man fortfarande anser att finskan är ett språk utan artiklar (Juvonen 2000).
 5. Termen dubbel bestämdhet förekommer inte i SAG, men den är en vedertagen term inom forskningen i L2-svenska (se t.ex. Philipsson 2004, Tingbjörn 1979, jfr Faarlund m.fl. 2006). Därför använder även jag termen i denna studie.

bestämd form (se ex. 1–3). Som Lahtinen (1993b) uttrycker det, innehåller dubbel bestämdhet flera punkter där man kan välja fel:

1. <i>den</i> ART.SG.UTR.DEF	<i>röda</i> ADJ-SG.DEF	<i>väskan</i> NOUN-SG.UTR.DEF
2. <i>det</i> ART.SG.NEUTR.DEF	<i>bästa</i> ADJ-SG.DEF	<i>stället</i> NOUN-SG.NEUTR.DEF
3. <i>de</i> ART.PL.DEF	<i>smutsiga</i> ADJ-PL.DEF	<i>väggarna</i> NOUN-PL.UTR-DEF

Som exemplen 1–3 visar innehåller dubbel bestämdhet *redundans*, dvs. den definitiva betydelsen uttrycks med flera morfem än vad som är semantiskt nödvändigt (DeKeyser 2005). DeKeyser (2005) klassificerar redundansen som en typ av komplexitet i förhållandet mellan formen och betydelsen, men jag anser att den också kan beröra bara formen: dubbel bestämdhet innehåller redundans, men den förekommer enbart i definit betydelse, dvs. den är semantiskt sett enkel.

Redundans förekommer i svenskan också i nominalfraser med pronominala attribut, dvs. fraser där adjektiviska pronomen står som attribut (SAG 1999, del 2, Pronomen § 13):

4. <i>den här</i> DEM.SG.UTR	<i>bilen</i> NOUN-SG.UTR.DEF
5. <i>det här</i> DEM.SG.NEUTR	<i>huset</i> NOUN-SG.NEUTR.DEF
6. <i>de här</i> DEM.PL	<i>bilarna/husen</i> NOUN-PL.UTR/NEUTR.DEF

Exemplen ovan innehåller två element med definit betydelse – det demonstrativa pronomenet *den/det/de här* och substantivets bestämdhetsändelse – medan t.ex. frasen *denna bil* innehåller enbart ett sådant element, det definitiva attributet *denna* (se ex. 7–9 nedan). Båda fraserna är dock semantiskt definitiva, dvs. de syftar på en definit referent (SAG 1999, del 3, Nominalfraser § 4, § 6). Om en

-
6. Den fristående artikeln kan utebli i vissa kontexter, om adjektivattributet står i superlativ eller ersätts t.ex. med ett ordningstal, t.ex. *minsta barnet, första tåget* (SAG 1999, del 3, Nominalfraser, § 5), och substantivets bestämdhetsändelse uteblir i determinativt bruk, dvs. om nominalfrasen innehåller ett restriktivt efterställt attribut, t.ex. *den intressanta bok som vi läste...* (SAG 1999, del 2, Pronomen, § 59). Dessa drag gör dubbel bestämdhet ännu mer förbryllande för L2-inlärare, men behandlas inte mer ingående här pga. att testet i denna undersökning inte handlar om den fristående artikeln eller determinativt bruk.

fras med ett semantiskt definit pronomen också innehåller ett adjektivattribut ökar frasens komplexitet och graden av redundans ytterligare, eftersom adjektivet bör stå i bestämd form på ett likadant sätt som i dubbel bestämdhet (t.ex. *den här nya bilen*, SAG 1999, del 2, Adjektiv § 62).

Den tredje svårighetstypen, komplext förhållande mellan formen och betydelsen, är oberoende av de två förstnämnda. Både formen och betydelsen kan vara enkla i sig, men ett ogenomskinligt förhållande mellan dem leder till problem i inläringen t.o.m. i frekventa strukturer (DeKeyser 2005). Exempelvis de svenska possessiva pronomenen (t.ex. *min*, *din*) och genitivattributen (t.ex. *Annas*, *flickans*) – två underkategorier av definita attribut – är enkla ord med konkret betydelse, som dessutom har direkta motsvarigheter i finskan. Dessutom bildas nominalfraser som innehåller sådana (se ex. 7–9) med hjälp av en enkel, undantagslös regel [ett possessivt pronomen/ett genitivattribut+ett eventuellt adjektivattribut i bestämd form+substantiv i obestämd form utan artikel].⁷ Problemet ligger dock i att dessa attribut i svenskan alltid gör referenten unikt identifierbar, dvs. frasens betydelse är definit (SAG 1999, del 3, Nominalfraser § 10). Därför är korrelationen mellan substantivformen och betydelsen låg. Intressant nog ökar ett eventuellt adjektivattribut inte frasens komplexitetsgrad när komplexiteten ligger i förhållandet mellan substantivformen och betydelsen: adjektiven står alltid i bestämd form i semantiskt definita nominalfraser (t.ex. *min/Annas/denna nya bil*; SAG 1999, del 2, Adjektiv § 62); förhållandet mellan adjektivattribut och betydelse är entydigt:

7. <i>min/Annas/denna</i>
POSS ATTR.SG.UTR/
GEN ATTR/DEM.SG.UTR	<i>bil</i>
NOUN.SG.UTR.INDEF
8. <i>mitt/ Annas/detta</i>
POSS ATTR.SG.NEUTR/
GEN ATTR/DEM.SG.NEUTR	<i>hus</i>
NOUN.SG.NEUTR.INDEF
9. <i>mina/ Annas/dessa</i>
POSS ATTR.PL/
GEN ATTR/DEM.PL	<i>bilar/hus</i>
NOUN.PL.UTR/NEUTR.INDEF

Finskspråkiga L2-inlärare har i tidigare undersökningar visat en tydlig tendens att utgå från att definit betydelse alltid uttrycks med bestämd form (Nyqvist 2013, 2015, 2018ab). I Nyqvist (2013) blev denna normavvikelse i samband med possessiva pronomen och pronomenet *samma* t.o.m. signifikant vanligare

7. Samma regel tillämpas på vissa definita pronominella attribut, såsom *denna* och *samma* (SAG 1999, del 2, Pronomen § 62, § 198).

med tiden. Det är sannolikt att informanterna under undersökningstiden blev allt mer medvetna om den definitiva betydelsen hos nominalfrasen och drog den (felaktiga) slutsatsen att definitiv betydelse alltid förutsätter en bestämd form. I det följande kallar jag genitivattribut och de olika typerna av pronomina attribut med den sammanfattande termen *PRG-attribut*.

Fraser med ett PRG-attribut som konstrueras med ett obestämt substantiv (se ex. 7–9) är formellt enkla eftersom de saknar redundans. En formellt sett mer komplex nominalfras med redundans (se ex. 4–6 ovan) kan dock te sig som mindre komplex vad gäller förhållandet mellan form och betydelse: det definitiva attributets betydelse och substantivets form går hand i hand. En annan typ av komplext förhållande innebär att olika former har samma betydelse (DeKeyser 2005), vilket är fallet med pronomenen *denna/detta/dessa* och *den/det här* – som dessutom konstrueras med sinsemellan olika former av substantiv, dvs. obestämd resp. bestämd form.

2.2 Komplexa nominalfraser i tidigare forskning i nordiska språk som L2

Nominalfraserna i L2-svenskan har undersökts mycket. Både dubbel bestämdhet och PRG-attribut nämns i flera undersökningar men dessa frastyper har pga. sin låga frekvens vanligen inte stått i fokus.

Gemensamt för tidigare forskning kring dubbel bestämdhet är att strukturen vanligen är så lågfrekvent att analyserna enbart sker på gruppnivå. Den är svår för inlärare oberoende av ålder, L1, färdighetsnivån och inlärningsmetoden (Axelsson 1994, Lahtinen 1993a, Sundman 1995, Nyqvist 2018abc). Analyserna har vanligen behandlat enbart singularis, troligen pga. att pluralis, i denna konstruktion, är ännu mer lågfrekvent. Hos finskspråkiga inlärare förekommer många slags normavvikelser, framför allt ändelsebortfall i substantivet (typen *den röda *bok*, för *den röda boken*, Axelsson 1994, Lahtinen 1993a, Sundman 1995, Nyqvist 2018b), men även artikelbortfall (typen **röda boken*, Nyqvist 2018a). Likartade normavvikelser förekommer även hos L2-inlärare av norska (som alltså har en identisk struktur, Faarlund m.fl. 2006; Jin 2007, Nordanger 2017). Den komplexa strukturen bereder problem ännu efter flera års inläring (Axelsson 1994, Lahtinen 1993a, Sundman 1995, Nyqvist 2018abc), men Axelsson (1994) har även funnit evidens för att explicit undervisning gynnar tilläggnandet av dubbel bestämdhet: hennes finskspråkiga informanter som fått svenskundervisning redan innan de flyttade till Sverige presterade på en högre nivå än informanterna som inte lärt sig svenska i hemlandet.

Vad gäller PRG-attributen har normavvikelser i både adjektivattributets och substantivets form rapporterats av Sundman (1995; se även Nyqvist 2018abc,

2013, 2015), framför allt i samband med semantiskt definitiva attribut som konstrueras med obestämda substantiv (t.ex. *samma bok*). De attribut som konstrueras med substantivets bestämda form (t. ex. *den här boken*) behärskas vanligen på en högre nivå (Nyqvist 2018abc), dvs. ett komplext förhållande mellan form och betydelse är ett större problem än formell komplexitet. Substantivets form är den vanligaste normavvikelsen även i fraser som också innehåller ett adjektivattribut, men dessa är så få i materialet att det inte är möjligt att dra slutsatser som kunde tillämpas i en större inlärarygrupp (Nyqvist 2018abc).

3 Material och metod

Undersökningen bygger på ett binärt skriftligt flervalstest som jag själv har konstruerat (se Bilaga 1). Det består av sammanlagt 28 semantiskt definitiva komplexa nominalfraser. I varje fras finns ett val mellan två former (t.ex. *det röda äpplet/det röda äpple*), och informanternas uppgift är att välja den målspråkenliga formen av substantivet, eftersom problematiken kring substantivformen är gemensam för dubbel bestämdhet och fraser med PRG-attribut: de sistnämnda innehåller vanligen inte några fristående artiklar. Dessutom har tidigare forskning visat att informanterna oftare har problem med substantivets form än med t.ex. adjektivets form (Axelsson 1994, Lahtinen 1993a, Nyqvist 2018ab). Testet bygger alltså på resultaten från tidigare forskning. Tabell 1 sammanfattar de frastyper som förekommer i testet:

Tabell 1: De undersökta frastyperna i testet

Frastyyp	Antalet fraser	av vilka		
		utrum sg	neutrum sg	utrum pl
Dubbel bestämdhet	12	4	4	4
Genitivattribut + adjektiv + substantiv	4	2	1	1
Possessivattribut + adjektiv + substantiv	4	3	1	-
<i>Den/det här</i> + substantiv	4	3	1	-
<i>Denna/detta/dessa</i> + substantiv	4	2	1	1
Totalt	28	14	8	6

Tolv av fraserna behandlar dubbel bestämdhet (se ex. 1–3 i 2.1.), som representerar formell komplexitet (jfr DeKeyser 2005). Utrum singularis, neutrum singularis och utrum pluralis har alla fyra belägg. Utrala och neutrala substantiv behandlas i singularis separat eftersom neutrala substantiv inte är lika vanliga i svenskan som de utrala (SAG 1999, Del 2, Substantiv § 40). Därför är det

möjligt att de är svårare för informanterna (jfr Lahtinen 1998). Singularis och pluralis undersöks separat pga. att tidigare forskning har visat att bestämd form pluralis är krävande även utan adjektivattribut (Sundman 1995, se även Nyqvist 2018abc, 2015, 2013). I pluralis förekommer enbart utrala substantiv, då testet inte kunde göras alltför långt.

Sammanlagt 16 fraser innehåller ett urval semantiskt definitiva PRG-attribut. Både fraser med possessivt pronomen eller genitivattribut som attribut + adjektivattribut (t.ex. *din bästa vännen/din bästa vän*; *Floridas långa stränderna/Floridas långa stränder*) har fyra belägg i testet. Både possessiva pronomen och genitivattribut kallas i SAG possessiva attribut (SAG 1999 del 1), men jag behandlar dem separat i det aktuella testet pga. att tidigare forskning har visat skillnader i korrektheten (Nyqvist 2013, 2015, 2018ab). Dessa fraser innehåller även adjektivattribut, eftersom sådana fraser är få i fri produktion. (Nyqvist 2018ab, 2013.) Dessa PRG-attribut representerar komplext förhållande mellan formen och betydelsen (jfr DeKeyser 2005).

Resten av fraserna med PRG-attribut innehåller demonstrativa pronomenen *den/det här* och *denna/detta/dessa*. Båda pronomenen har fyra belägg, av vilka de flesta står i singularis. Pronomenen är synonyma men konstrueras i standardsvenskan med sinsemellan olika substantivformer: *den/det här* med substantivets bestämda form, medan *denna/detta/dessa* med den obestämda formen (t.ex. *den här gången/*den här gång*, **denna gången/denna gång*), dvs. även dessa representerar ett komplext förhållande mellan formen och betydelsen (jfr DeKeyser 2005). Dessutom fungerar fraserna med *den/det här* som exempel på formell komplexitet och redundans.

Fraserna i testet innebär inte val mellan indefinit och definit betydelse: i dubbel bestämdhet väljer informanterna mellan en målspråksenlig och en formellt sett bristfällig bestämd nominalfras. I fraserna med PRG-attribut framgår speciesbetydelsen av attributet, som också bestämmer substantivets form, och därför aktualiseras inget egentligt speciesval. I det följande kommer jag att enbart koncentrera mig på nominalfrasernas form och bortse från de semantisk-pragmatiska aspekterna.

Ett grammatiktest är naturligtvis inte ett lika autentiskt material som uppsatser, men ett test är ett fungerande sätt att få tillräckligt med belägg på fras typer som har visat sig vara lågfrekventa i spontant språkbruk, och kan trots allt anses reflektera inlärares kunskapsnivå vid en viss tidpunkt (R. Ellis & Barkhuizen 2005). Ett test möjliggör dock för informanterna en maximal koncentration på grammatiken, varför resultaten inte är direkt jämförbara med resultaten från spontana material. I det aktuella testet bildar informanterna själva

inte ordformerna, utan väljer mellan två givna alternativ, dvs. testet mäter receptiva kunskaper, och informanterna har i varje fras haft en 50-procentig chans att gissa rätt. Dessutom innehåller nominalfraserna i testet bara högfrekventa substantiv och täcker bara ett litet urval av olika pronomen. Dessutom ger flervalstest ingen information om hur informanten ser på den struktur hen *inte* väljer. Det är nämligen möjligt att informanten ser båda alternativen som acceptabla men detta framkommer inte p.g.a. att hen är tvungen att välja ett alternativ. Man bör inte heller dra slutsatser om inlärares praktiska språkkunskaper utgående från ett flervalstest. Det vore trots allt en överdrift att utgå från att inlärare enbart utnyttjar sina explicita kunskaper när de skriver ett test: informanterna anlitar även sitt ”språköra” i grammatiktest (jfr Nyqvist 2013).

Det pseudolongitudinella materialet har insamlats under våren 2016 från finskspråkiga språkbadselever i årskurserna 6 och 9 ($n = 77$ resp. 86) i Österbotten, Åboland och Nyland, dvs. i de tre landskap där svenskt språkbad erbjuds i Finland. Under testet fick informanterna hjälp med ordförrådet men inte med grammatiken. Informanterna har inlett sin svenskinläring i dagvården, vanligen vid 4–5 års ålder⁸, dvs. sjätteklassarna har lärt sig svenska i 8–9 år och niondeklassarna i 11–12 år. Mängden undervisning de har fått på svenska har varierat i de olika årskurserna.⁹

Informanternas svar analyseras på grupp- och individnivå. Eftersom ett av syftena med analysen är att redogöra för vilka nominalfrastyper som är de svåraste för informanterna beräknas andelarna för korrekta bedömningar (i forts. *korrekthetsprocenten*) för de olika frastyperna (t.ex. dubbel bestämdhet i singularis/pluralis) på gruppnivå genom att dividera antalet informanter som valt den målspråksenliga formen med det totala antalet informanter. Svårighetshierarkierna bildas sedan utgående från fallande korrekthetshierarkier enligt Browns (1973) princip, som utgår från att en hög korrekthetsprocent innebär tidig inläring och lätt struktur. Statistikprogrammet SPSS 25 används för att utreda vilka skillnader mellan frastyper och årskurser som är statistiskt signifikanta. Medelvärdena för korrekthetsprocenten för de olika frastyperna jämförs med hjälp av *t*-testet (gränsvärdet $p < 0,05$), som i princip förutsätter normalfördelning, förutom när samplet är tillräckligt stort (Kim & Kwak 2017).

Materialet analyseras på individnivå med hjälp av implikationell skalning, som i sin traditionella form visar antalet informanter som behärskar de under-

8. För genomsnittliga startåldrar i olika delar av Finland, se Bergroth (2007).

9. 85 % i årskurserna 1–2, 60 % i årskurserna 3–4, 50 % i årskurserna 5–6 och 45 % i årskurserna 7–9 (Bergroth & Björklund 2013).

sökta strukturerna och om behärskning av t.ex. dubbel bestämdhet i pluralis förutsätter behärskning av något annat, såsom dubbel bestämdhet i singularis. Om detta är fallet, kan man dra slutsatsen att singularis behärskas före pluralis och en inlärningsgång (dvs. en svårighetshierarki) kan etableras.

Behärskningen kan operationaliseras med hjälp av både systematiskt bruk (t.ex. tre korrekta belägg kan tolkas som tecken på att en viss form har etablerat sig i inlärarespråket; se t.ex. Rahkonen & Håkansson 2008) och procentuella kriterier (t.ex. Pallotti 2007). Då det aktuella materialet är ett grammatikalitetsbedömningsstest som inte handlar om behärskning i ordets vanliga betydelse, används implikationsskalor framför allt för att bilda svårighetshierarkier som jämförs med dem på grupp nivå.

Eftersom systematiskt bruk vanligen förknippas med spontant språkbruk utgår denna studie från ett procentuellt kriterium, som i flera tidigare undersökningar har varit 80 % eller 50 % (t.ex. Philipsson 2007). Jag använder dock 75-procentigt bruk som kriterium av två skäl: för det första möjliggör mitt test inte användning av 80-procentigt bruk. För det andra anser jag att 50-procentigt bruk vore ett alltför lågt kriterium med tanke på hur erfarna svenskinlärare språkbadsleverna är. Om en informant alltså väljer den målspråksenliga formen i tre av de fyra beläggen på en given typ av nominalfras uppfyller hen kriteriet för *75-procentigt (korrekt) bedömning*, som i denna studie ses som en slags ekvivalent för behärskning. Även antalen informanter som bedömer de undersökta frastyperna 75-procentigt korrekt jämförs med hjälp ett statistiskt test. I detta fall utnyttjas Pearsons χ^2 (gränsvärdet $p < 0,05$), eftersom det inte handlar om att jämföra medelvärdena och eftersom det inte kräver normalfördelat material.

4 Analys

I denna sektionen presenterar och analyserar jag informanternas testsvar först på grupp nivå i 4.1. Mer detaljerad information om den individuella variationen i form av en analys på individ nivå ges i 4.2.

4.1 Grupp nivå

Tabell 2 visar korrekthetsprocenten för de olika frastyperna enligt svårighetshierarkin (fallande korrekthetsprocent) i SB6. Skillnaden mellan utrala och neutrala substantiv vid dubbel bestämdhet i singularis är nonsignifikant i båda årskurserna ($p=0,418$ resp. $p=0,070$), varför de i fortsättningen behandlas som en sammanhållen kategori. Neutrala substantiv i svenskan är sällsyntare än de

utrala (SAG 1999, Del 2, Substantiv § 40), och de har tidigare konstaterats vara svårare än de utrala (Lahtinen 1998). Därför finns det skäl att förmoda att resultatet vore annorlunda i ett spontant material.

Tabell 2: Medelvärden för korrekthetsprocenten för de olika frastyperna på gruppnivå

Frastyp	Antalet fraser	Korrekthets-procent	
		SB6	SB9
Dubbel bestämdhet, singularis	8	85 %	89 %
Genitivattribut + adjektiv + substantiv	4	78 %	81 %
<i>Den/det här</i> + substantiv	4	71 %	85 %
Possessivattribut + adjektiv + substantiv	4	68 %	74 %
Dubbel bestämdhet, pluralis	4	62 %	65 %
<i>Denna/detta/dessa</i> + substantiv	4	46 %	51 %

Korrekthetsprocenten i det aktuella materialet avviker tydligt från tidigare forskning: korrekthetsprocenten för dubbel bestämdhet i singularis är betydligt högre än i Axelsson (50 %, 1994) och i språkbadselevernas uppsatser¹⁰ (71 % i årskurs 6, 60 % i årskurs 9, Nyqvist 2018ab). Axelssons material är dock spontant och muntligt, medan Nyqvists (2018ab) material handlar om fri skriftlig produktion. Med andra ord härstammar de från situationer där informanterna främst har fokuserat på kommunikation, medan det aktuella materialet består av grammatikalitetsbedömning.

Dubbel bestämdhet i singularis bedöms av SB6 korrekt i en signifikant större utsträckning än de övriga frastyperna förutom i genitivattribut ($p < 0,001$ i alla), medan *denna/detta/dessa* är signifikant svårare än alla de lättare typerna med undantag av dubbel bestämdhet i pluralis ($p < 0,001$ i alla). Även genitivattributen är signifikant lättare än de tre svåraste frastyperna ($p < 0,001$ i alla).¹¹ Att genitivattribut är lättare än possessivattribut är något överraskande, eftersom situationen har varit det motsatta i uppsatserna (Nyqvist 2018ab, 2013). Genitivattributen kan tänkas vara svårare än possessivattributen eftersom de bildas produktivt, medan de possessiva attributen utgör en handfull korta, högfrekventa ord som antagligen har tillägnats i ett tidigt skede. Skillnaden mellan dessa två attributstyper torde ha neutraliserats i detta test där informanterna inte har behövt bilda attributen själva. Att dubbel bestämdhet i singularis är signi-

10. Det bör noteras att informanterna i Nyqvist 2018ab och denna studie inte är desamma.

11. Bonferroni-korrekturen har tillämpats i dessa beräkningar, gränsvärdet för $p = 0.05/14$ (där 14 är antalet gjorda t -test).

fikant lättare än i pluralis var att vänta, då frastypen är formellt komplex även i singularis, men de plurala fraserna är ännu mer komplexa pga. att substantivet då innehåller två ändelser (jfr DeKeyser 2005). Dessutom har bestämd form pluralis även utan adjektivattribut visat sig vara en lågfrekvent och problematisk form, där bortfall av bestämdhetsändelsen är vanligt (jfr Nyqvist 2018ab, 2013, Sundman 1995).

Svårighetshierarkin är så gott som densamma i SB9 med undantag av *den/det här* + substantiv, där korrekthetsprocenten stiger signifikant från SB6 till SB9 ($p < 0,001$) så att frastypen är den näst lättaste för SB9. I övrigt är skillnaderna mellan årskurserna små och nonsignifikanta. Dubbel bestämdhet i singularis är även i SB9 signifikant lättare än resten av frastyperna med undantag av *den/det här* och genitivattribut ($p < 0,001$ i alla), och *denna/detta/dessa* är återigen signifikant svårare än alla andra frastyper förutom dubbel bestämdhet i pluralis ($p < 0,001$ i alla).¹²

Dubbel bestämdhet och *den/det här* är alltså formellt komplexa, medan komplexiteten hos *denna/detta/dessa* ligger i förhållandet mellan formen och betydelsen (jfr DeKeyser 2005), dvs. de formellt komplexa frastyperna verkar bereda färre svårigheter för informanterna. PRG-attributet *denna/detta/dessa* är dessutom typiskt för skriftspråket, medan *den/det här* förekommer i både tal och skrift och därför torde vara mer frekvent i inputen och klassrumsspråket. Förhållandet mellan form och betydelse är komplext även hos possessiva attribut och genitivattribut, men de är mer frekventa i språket, vilket torde ha gynnat tillägnet av dem.

4.2 Individnivå

I detta avsnitt analyserar jag mitt material på individnivå i två delar. Först analyseras dubbel bestämdhet (utrum och neutrum i singularis samt utrum i pluralis; se förkortningarna *utr_sg*, *neutr_sg* och *pl* i tabellerna 3–4) och sedan de olika PRG-attributen (possessiv- respektive genitivattribut+adjektivattribut+substantiv samt *den/det här* och *denna/detta/dessa*+substantiv; se förkortningarna *poss+adj*, *gen+adj*, *den här* och *denna* i tabellerna 5–6) med hjälp av kriteriet 75-procentig (korrekt) bedömning. Inlärningsgångarna i SB6 och SB9 jämförs kvalitativt med dem från inlärare utan språkbadsbakgrund som testats med samma test (i forts. *kontrollgruppen*, Nyqvist 2018c). Kontrollgruppens implikationstabeller kan läsas i Bilaga 2.

12. Bonferroni-korrekturen har tillämpats i dessa beräkningar, gränsvärdet för $p = 0,05/14$ (där 14 är antalet gjorda *t*-test).

De undersökta formerna har i tabellerna 3–6 ordnats vågrätt från den lättaste (dvs. den med flest informanter som väljer den 75-procentigt) till den svåraste. Informanterna har ordnats lodrätt utgående från hur många av de undersökta strukturerna de bedömer 75-procentigt korrekt. På grund av det stora antalet informanter representerar raderna i tabellerna inte enskilda individer utan grupper: alla informanter som använder samma strukturer 75-procentigt står på samma rad.¹³

Plustecknen (+) anger att informanterna uppfyller kriteriet för 75-procentig bedömning, medan minustecknet (-) visar att det inte har uppfyllts. Avvikelserna, dvs. former där 75-procentig bedömning har nåtts trots att detta inte skett i en lättare form, anges med utropstecken efter plustecknet (+!).¹⁴ Skalornas validitet har testats genom att kalkylera reproduktionskoefficient- och skalabilitetsvärdena (förkortningarna C_{rep} och C_{scal} i tabellerna 3–6; skalorna är valida när C_{rep} överstiger 0,9 och C_{scal} överstiger 0,6; Hatch & Lazaraton 1991). Tabell 3 sammanfattar 75-procentig bedömning av dubbel bestämdhet i SB6:

Tabell 3: 75-procentig bedömning av dubbel bestämdhet i SB6

grupp	utr_sg	neutr_sg	pl	totalt	%	avvikelser
1	+	+	+	36	47 %	0
2	+	+	-	24	31 %	0
3	+	-	+!	3	4 %	3
4	+	-	-	3	4 %	0
5	-	-	+!	2	3 %	2
6	-	+!	-	4	5 %	4
7	-	-	-	5	6 %	0
	66	64	41	77	100 %	9
	86 %	83 %	53 %			

$C_{rep} = 0,97$, $C_{scal} = 0,96$

Knappt hälften av sjätteklassarna (36 informanter) bedömer alla frastyper 75-procentigt, men de flesta informanter bedömer dubbel bestämdhet 75-procentigt endast i singularis. 75-procentig bedömning är så gott som lika vanligt med utrala och neutrala substantiv. Däremot är 75-procentig bedömning signifikant sällsyntare i pluralis än i både utrum och neutrum singularis ($p < 0,001$ i båda). Fem informanter bedömer ingen av frastyperna 75-procentigt korrekt.

13. Exempelvis grupp 1 i Tabell 3 (SB6) omfattar 36 informanter och grupp 1 i tabell 4 (SB9) 38 informanter (se spalten "Totalt") som bedömt alla tre former 75-procentigt.

14. Exempelvis i grupp 3 i Tabell 3 har tre informanter nått 75-procentig korrekthet i pluralformen trots att de inte har gjort det i neutrum singularis.

Skalan är valid (se värden för C_{rep} och C_{scal} ovan), dvs. följande svårighets-hierarki kan fastställas trots avvikelserna: utrum i singularis > neutrum i singularis > utrum i pluralis. Hierarkin är alltså densamma som i SB6 på grupp-nivå och i kontrollgruppen (Nyqvist 2018c). Tabell 4 sammanfattar 75-procentig bedömning av dubbel bestämdhet i SB9:

Tabell 4: 75-procentig bedömning av dubbel bestämdhet i SB9

Grupp	utr_sg	neutr_sg	pl	totalt	%	avvikelser
1	+	+	+	38	44 %	0
2	+	+	-	27	31 %	0
3	+	-	+!	4	5 %	4
4	+	-	-	7	8 %	0
5	-	-	+!	2	2 %	2
6	-	+!	+!	3	3 %	6
7	-	+!	-	3	3 %	3
8	-	-	-	2	2 %	0
	76	71	47	86	100 %	15
	88 %	83 %	55 %			

$C_{rep} = 0,94$, $C_{scal} = 0,91$

SB9 uppvisar samma tendenser som SB6: knappt hälften (44 %) av informanterna bedömer alla former 75-procentigt. Majoriteten av informanterna bedömer dock dubbel bestämdhet 75-procentigt i singularis. Även denna skala är valid, och svårighetshierarkin är likadan som på grupp-nivå och i SB6 och i kontrollgruppen (Nyqvist 2018c). 75-procentig bedömning är återigen signifikant sällsyntare i pluralis än i både utrum och neutrum singularis ($p < 0,001$ i båda). Två informanter bedömer ingen av formerna 75-procentigt korrekt.

Andelen informanter som bedömer dubbel bestämdhet 75-procentigt i SB9 är nonsignifikant högre än i SB6. Informanterna bedömer singularis redan i SB6 på en så hög nivå att 75-procentigt bruk inte kan stiga signifikant i SB9 (s.k. takeffekt). Andelen är dock relativt låg i pluralis ännu i SB9 (55 %), dvs. dubbel bestämdhet i pluralis bereder svårigheter ännu i slutet av språkbadet. Svårighetshierarkin på individnivå är alltså densamma i SB6, SB9 och kontrollgruppen. Hierarkin förefaller logisk, eftersom bestämd form pluralis med sina två ändelser är mer komplex än bestämd form singularis. Att dubbel bestämdhet är svårare i pluralis än i singularis har dokumenterats i uppsatser av språkbadsleverna även i årskurs 9 (Nyqvist 2018a). I tidigare forskning har bestämd form pluralis dessutom oftare berett problem för inlärare än bestämd form singularis även i fraser *utan* adjektiv. (jfr Nyqvist 2013, 2015, 2018ab;

Sundman 1995.) Tabell 5 sammanfattar 75-procentig bedömning av de olika typerna av PRG-attributen i SB6:

Tabell 5: 75-procentig bedömning av PRG-attributen i SB6

Grupp	gen+adj	den här	poss+adj	denna	totalt	%	avvikelser
1	+	+	+	+	7	9 %	0
2	+	+	+	-	26	34 %	0
3	+	+	-	+!	3	4 %	3
4	+	+	-	-	10	13 %	0
5	+	-	+!	+!	2	3 %	4
6	+	-	-	+!	4	5 %	4
7	+	-	+!	-	5	6 %	5
8	+	-	-	-	3	4 %	0
9	-	+!	+!	+!	1	1 %	3
10	-	-	+!	+!	2	3 %	4
11	-	+!	-	+!	1	1 %	2
12	-	+!	+!	-	1	1 %	2
13	-	+!	-	-	8	10 %	1
14	-	-	-	-	4	5 %	0
	60	57	44	20	77	100 %	28
	78 %	74 %	57 %	26 %			

$C_{rep} = 0,91$, $C_{scal} = 0,88$

Bara sju informanter i SB6 bedömer alla fyra frastyper 75-procentigt korrekt: de flesta informanterna uppfyller inte kriteriet för 75-procentigt bruk i *denna/detta/dessa*. Detta är föga överraskande med tanke på att korrekthetsprocenten för attributet är låg även på gruppnivå (46 % i SB6) och motsvarande PRG-attribut har haft låga korrekthetsprocent även i uppsatserna (Nyqvist 2018ab). Fyra informanter bedömer inte en enda av de undersökta PRG-attributen 75-procentigt.

Skalan är valid trots de 28 avvikelserna, varför svårighetshierarkin genitivattribut > *den/det här* > possessivattribut > *denna/detta/dessa* kan fastställas och hierarkin är densamma som i SB6 på gruppnivå. *Denna/detta/dessa* bedöms 75-procentigt signifikant mer sällan än de övriga PRG-attributen ($p < 0,001$ i alla). Även possessivattribut bedöms 75-procentigt av signifikant färre informanter än genitivattribut ($p = 0,006$).¹⁵

När PRG-attributen jämförs med dubbel bestämdhet i SB6, kan man konstatera att signifikant flera bedömer dubbel bestämdhet i singularis (oberoende av genus) 75-procentigt än possessivattribut och *denna/detta/dessa* ($p < 0,001$ i

15. Bonferroni-korrekturen har tillämpats i dessa beräkningar, gränsvärdet för $p = 0,05/6$ (där 6 är antalet gjorda test).

båda). Genitivattributen bedöms däremot 75-procentigt av signifikant flera än dubbel bestämdhet i pluralis ($p=0,001$).¹⁶ Med andra ord bereder strukturerna där *förhållandet mellan formen och betydelsen* är komplext mer problem än de formellt komplexa strukturerna. Det enda undantaget av detta är dubbel bestämdhet i pluralis, som antagligen är lågfrekvent i inputen (jfr Goldschneider & DeKeyser 2005). Tabell 6 sammanfattar 75-procentig bedömning av de undersökta PRG-attributen i SB9:

Tabell 6: 75-procentig bedömning av PRG-attributen i SB9

Grupp	den här	gen+adj	poss+adj	denna	totalt	%	avvikelser
1	+	+	+	+	17	20 %	0
2	+	+	+	-	32	37 %	0
3	+	+	-	+!	7	8 %	7
4	+	+	-	-	6	7 %	0
5	+	-	+!	+!	1	1 %	2
6	+	-	-	+!	1	1 %	1
7	+	-	+!	-	4	5 %	4
8	+	-	-	-	5	6 %	0
9	-	+!	+!	+!	2	2 %	6
10	-	-	+!	+!	1	1 %	2
11	-	+!	-	+!	2	2 %	4
12	-	-	+!	-	3	3 %	3
13	-	+!	-	-	3	3 %	3
14	-	-	-	-	2	2 %	0
	73	69	60	32	86	100 %	32
	85 %	80 %	70 %	37 %			

$C_{rep} = 0,91$, $C_{scal} = 0,88$

Var femte informant i SB9 bedömer alla de undersökta PRG-attributen 75-procentigt, vilket är nästan signifikant ($p=0,055$) flera än i SB6. Även denna skala är valid, varför svårighetshierarkin *den/det här* > genitivattribut > possessivattribut > *denna/detta/dessa* kan fastställas. Hierarkin är alltså densamma som på gruppnivå i SB9 och i kontrollgruppen (Nygqvist 2018c) och avviker från SB6 i och med att flera informanter uppfyller kriteriet i *den/det här* än i genitivattributet. Gemensamt för båda årskurserna är att *denna/detta/dessa* bedöms 75-procentigt av signifikant färre informanter än de övriga PRG-attributen ($p<0,001$).¹⁷

16. Bonferroni-korrekturen har tillämpats i dessa beräkningar, gränsvärdet för $p = 0.05/6$ (där 6 är antalet gjorda test).

17. Bonferroni-korrekturen har tillämpats i dessa beräkningar, gränsvärdet för $p = 0.05/6$ (där 6 är antalet gjorda test).

Andelen informanter som använder de olika PRG-attributen 75-procentigt är nonsignifikant högre i SB9 än i SB6. 75-procentig bedömning av dubbel bestämdhet i singularis är även i SB9 vanligare än 75-procentig bedömning av något av de undersökta PRG-attributen. Skillnaden är dock signifikant enbart i jämförelse mellan dubbel bestämdhet i singularis och *denna/detta/dessa* ($p < 0,001$ i både utrum och i neutrum). I dubbel bestämdhet i pluralis är 75-procentig bedömning däremot signifikant sällsyntare än 75-procentig bedömning av *den/det här* och genitivattributen ($p < 0,001$ i båda).¹⁸

5 Sammanfattning och diskussion

Syftet med denna artikel har varit att jämföra hur finskspråkiga språkbads elever i årskurserna 6 och 9 bedömer grammatikaliteten hos fraser med formellt komplex dubbel bestämdhet och ett urval PRG-attribut med definit betydelse som konstrueras med ett substantiv i obestämmd form (dvs. där förhållandet mellan formen och betydelsen är komplext, jfr DeKeyser 2005). Gemensamt för alla dessa strukturer är att de innehåller element med låg saliens och många av dem är lågfrekventa i inputen, vilket är typiskt för svåra strukturer (jfr Goldschneider & DeKeyser 2005). Frågor som denna studie strävat efter att besvara är 1) vilka frastyper som är de lättaste resp. svåraste för informanterna på grupp- resp. individnivå och 2) hurdana skillnader som förekommer mellan de två årskurserna.

Korrektetsprocenten på grupp-nivå är (med undantag av fraserna med *denna/detta/dessa*) högre i det aktuella materialet än i tidigare undersökningar (t.ex. Axelsson 1994, Nyqvist 2013, 2015, 2018ab), vilket åtminstone delvis beror på att det aktuella materialet består av ett test medan tidigare forskning har utnyttjat framför allt spontant material. Trots olika eliciteringsmetoder är det dock möjligt att se vissa kvalitativa tendenser som upprepas i de olika undersökningarna.

Vad gäller korrektheten i det aktuella materialet förekommer det liknande tendenser på grupp- och individnivå. Den formellt komplexa dubbla bestämdheten i singularis är i båda årskurserna signifikant lättare än de flesta övriga frastyper på grupp-nivå, medan *denna/detta/dessa* (där förhållandet mellan formen och betydelsen är komplext, jfr DeKeyser 2005) är signifikant svårare än de flesta övriga frastyper. Liknande resultat upprepas även på individnivå, där

18. Bonferroni-korrekturen har tillämpats i dessa beräkningar, gränsvärdet för $p = 0.05/8$ (där 8 är antalet gjorda test).

majoriteten av informanterna bedömer dubbel bestämdhet i singularis 75-procentigt, medan bara få gör detta i fraser med *denna/detta/dessa*.

Typiskt för materialet är att det förekommer signifikanta skillnader i korrektheten mellan de olika undersökta frastyperna. Däremot förekommer det bara sällan signifikanta skillnader mellan de två årskurserna: det enda undantaget är fraserna med *den/det här*, där niondeklassare på grupp-nivå når en signifikant högre korrekthetsprocent än sjätteklassare; på individnivå är *den/det här* det lättaste PRG-attributet i SB9 (det näst lättaste i SB6). Detta kan i flera fall förklaras med takeffekten, men också med att vissa frastyper är så komplexa att de fortfarande bereder problem för informanterna i slutet av språkbadet. Då skillnaderna i korrektheten mellan årskurserna på både grupp- och individnivå sällan är signifikanta medan skillnaderna mellan de olika frastyperna i de flesta fallen är det, verkar de språkliga faktorerna spela en mer central roll för svårigheten än de individuella (jfr Housen & Simoens 2016).

När fraser med dubbel bestämdhet respektive PRG-attribut jämförs är svårighetshierarkin likadan i båda årskurserna. Val av korrekt form är både på grupp- och individnivå vanligt i dubbel bestämdhet i singularis, *den/det här* samt i possessiv- och genitivattributen. Betydligt färre väljer den rätta formen vid dubbel bestämdhet i pluralis och i *denna/detta/dessa*. Samma hierarki har dokumenterats i kontrollgruppen (Nyqvist 2018c). Bland de lättaste och de svåraste frastyperna finns alltså både formellt komplexa fraser och fraser med ett komplext förhållande mellan form och betydelse. Att dubbel bestämdhet är svårare i pluralis kan förklaras med en högre komplexitetsgrad, då pluralformen innehåller två olika ändelser medan singularis bara har en. Fenomenet har dokumenterats även i tidigare forskning (Nyqvist 2013, 2015, 2018ab). Dessutom har bestämd form pluralis visat sig vara sällsynt och problematisk även *utan* adjektivattribut för t.o.m. avancerade inlärare (Sundman 1995). Frekvensens centrala roll syns även i fraserna med PRG-attribut: att possessiv- och genitivattribut i båda årskurserna är lättare än *denna/detta/dessa* kan förklaras med att de förstnämnda är vanligare i inputen (jfr. Goldschneider & DeKeyser, se även Nyqvist 2018c). Således är det oklart om DeKeyser's (2005) syn på frekvensens roll i strukturer som manifesterar ett komplext förhållande mellan formen och betydelsen (se 2.1 ovan) stämmer i det aktuella materialet.

Gemensamt för båda årskurserna och för både grupp- och individnivå är alltså att de formellt komplexa fraserna (med undantag av dubbel bestämdhet i pluralis) oftare bedöms korrekt än frastyperna där komplexiteten ligger i förhållandet mellan formen och betydelsen. Eftersom finskan saknar morfologiskt species (Vilkuna 1992) är det möjligt att finskspråkiga svenskinlärare i början

av inlärningen starkt förknippar bestämd form med definit betydelse, vilket som bekant inte är hela sanningen. Därför tar det naturligtvis tid och energi att tillägna sig de kontexter där denna koppling inte stämmer och att ersätta den med mer målspråksenliga representationer (jfr (Bybee 2008, R. Ellis 2008).

Den explicita undervisningens inverkan på andraspråksinlärningen har debatterats länge, men nuförtiden är forskare eniga om att explicit undervisning hjälper en att lägga märke till element i inputen (Ranta 2008, se även DeKeyser 2005), dvs. den höjer deras saliens, vilket är en viktig förutsättning för inlärningen av grammatiska element. Ett annat problem med de undersökta strukturerna är deras låga frekvenser i inputen: strukturer med en högre frekvens skulle skapa starkare minnesrepresentationer (Goldschneider & DeKeyser 2005, DeKeyser 2005). Detta kan dock åtgärdas genom att förse inlärare med input där de strukturer som ska tillägnas ofta upprepas: det faktum att inlärare stöter på flera belägg på en struktur förstärker inlärningen (*skewed input*, Goldberg & Casenhiser 2008).

Antalen informanter i denna studie och i Nyqvist (2018c) är begränsade, och ett flervalstest återspeglar inte informanternas praktiska språkkunskaper, vilket trots allt är språkundervisningens huvudsakliga ändamål. Det vore likväl en överdrift att utgå från att inlärare enbart utnyttjar sina explicita kunskaper när de skriver ett test: informanterna anlitar även sitt ”språköra” i ett flervalstest (jfr Nyqvist 2013). Det skulle dock vara värdefullt att hitta ett sätt att undersöka dessa nominalfraser i ett spontant material som skulle elicitera tillräckligt med belägg för att utreda hur dessa frastyper ter sig i praktiskt språkbruk och avslöja om dessa resultat kan generaliseras till en större population.

Språkbadet betonar praktisk kommunikation framför grammatisk korrekthet, men det betyder inte att metoden helt kan bortse från grammatiken. En enkät med infödda talare har visat att normavvikelserna speciellt i samband med PRG-attributen upplevs som rätt störande pga. att de ger ett slarvigt intryck, även om de inte äventyrar begripligheten (Nyqvist 2014). Därför är det viktigt att vidareutveckla språkbadspedagogiken och hjälpa språkbads eleverna mot ett ännu mer målspråksenligt språkbruk. Tidigare forskning har målat en relativt dystert bild av framför allt dubbel bestämdhet: enligt Axelsson (1994) är det möjligt att svenskinlärare i formell undervisning kanske aldrig lär sig strukturen. Språkbadet erbjuder dock en möjlighet till riklig input och meningsfull kommunikation, och tillsammans med effektiv explicit undervisning är det realistiskt att förvänta sig att eleverna når en hög kompetensnivå även i de mest komplexa nominalfraserna.

Litteratur

- Axelsson, Monica. 1994. *Noun Phrase Development in Swedish as a Second Language. A Study of Adult Learners Acquiring Definiteness and the Semantics and Morphology of Adjectives*. Stockholm: Centrum för tvåspråkighet, Stockholms universitet.
- Bergroth, Mari. 2007. *Kielikylpyperheet valokeilassa. Taustat ja odotukset*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 145. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-204-5>
- Bergroth, Mari. 2015. *Kotimaisten kielten kielikylpy*. Vaasan yliopiston julkaisuja. Selvityksiä ja raportteja 202. Vasa: Vasa universitet. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-476-617-3>
- Bergroth, Mari & Siv Björklund. 2013. Kielikylpyohjelman tutkimustuloksia Suomessa. I Tainio, Liisa & Heidi Harju-Luukkainen (red.): *Kaksikielinen koulu – tulevaisuuden monikielinen Suomi/Tvåspråkig skola – ett flerspråkigt Finland i framtiden*. Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 62, 91–114.
- Brown, Roger. 1973. *A First Language: The Early Stages*. Cambridge: MA: Harvard University Press.
- Bybee, Joan. 2008. Usage-based Grammar. I Robinson, Peter & N.C. Ellis (red.): *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition*. New York: Routledge, 216–236.
- DeKeyser, Robert. 2005. What Makes Learning Second Language Grammar Difficult? A Review of Issues. *Language Learning* 55–S1, 1–25. <https://doi.org/10.1111/j.0023-8333.2005.00294.x>
- Ellis, Nick C. 2016. Saliency, Cognition, Language Complexity, and Complex Adaptive Systems. *Studies in Second Language Acquisition* 38-2, 341–351. <https://doi.org/10.1017/S027226311600005X>
- Ellis, Rod. 2008. *The study of second language acquisition*. Andra upplagan. Oxford: Oxford University Press.
- Ellis, Rod & Gary Barkhuizen. 2005. *Analysing Learner Language*. Oxford: Oxford University Press.
- Faarlund, Jan Terje, Svein Lie & Kjell Ivar Vannebo. 2006. *Norsk referansegrammatikk*. Fjärde upplagan. Oslo: Universitetsforlaget.
- Goldberg, Adele & Devin Casenhiser. 2008: Construction learning and second language acquisition. I Robinson, Peter & N.C. Ellis (red.): *Handbook of Cognitive Linguistics and Second Language Acquisition*. New York: Routledge, 197–215.

- Goldschneider, Jennifer M. & Robert DeKeyser. 2005. Explaining the "Natural" Order of L2 Morpheme Acquisition in English: A Meta-analysis of Multiple Determinants. *Language Learning* 51–S1, 1–50.
<https://doi.org/10.1111/j.0023-8333.2005.00295.x>
- Haspelmath, Martin. 1998. How Young is Standard Average European? *Language Sciences* 20–3, 271–287.
[https://doi.org/10.1016/S0388-0001\(98\)00004-7](https://doi.org/10.1016/S0388-0001(98)00004-7)
- Hatch, Evelyn Marcussen & Anne Lazaraton. 1991. *The Research Manual: Design and Statistics for Applied Linguistics*. Cambridge: Newbury House.
- Housen, Alex & Hannelore Simoens. 2016. Introduction: Cognitive Perspectives on Difficulty and Complexity in L2 Acquisition. *Studies in Second Language Acquisition* 38–S2, 163–175.
<https://doi.org/10.1017/S0272263116000176>
- Jarvis, Scott & Terence Odlin. 2000. Morphological type, spatial reference and language transfer. *Studies in Second Language Acquisition* 22–4, 535–556.
<https://doi.org/10.1017/S0272263100004034>
- Jarvis, Scott. 2002. Topic continuity in L2 English article use. *Studies in Second Language Acquisition*, 24–3, 387–418. DOI:
<https://doi.org/10.1017/S0272263102003029>
- Jin, Fufen. 2007. *Second Language Acquisition and Processing of Norwegian DP Internal Agreement*. Doctoral thesis, NTNU.
<https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/243687>
- Juvonen, Päivi. 2000. *Grammaticalizing the definite article: a study of adnominal determiners in a genre of spoken Finnish*. Stockholm: Stockholms universitet.
- Kim, Jong Hae & Sang Kuy Kwak. 2017. Central limit theorem: the cornerstone of modern statistics. *Korean Journal of Anesthesiology* 70–2, 144–156.
<https://doi.org/10.4097/kjae.2017.70.2.144>
- Lahtinen, Sinikka. 1993a. Om nominalfrasens struktur i finska gymnasisters inläraarsvenska och deras behärskning av typerna "den gula bilen" och "en gul bil". I Golden, Anne & Anne Hvenekilde (red.): *Rapport fra det andre forskersymposiet om Nordens språk som andraspråk*. Oslo: Oslo universitet, avdelning for norsk som andrespråk. Institutt for lingvistiske fag, 181–190.
- Lahtinen, Sinikka. 1993b. Om nominalfrasens struktur och feltyperna "en (gul) bilen" och "det gula bilen" i finska gymnasisters inläraarsvenska. I Muittari, Veikko & Matti Rahkonen (red.): *Svenskan i Finland 2*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet, 85–98.

- Lahtinen, Sinikka. 1998. *Genuskongruens och genus i finska gymnasisters inlärarsvenska*. Jyväskylä: Jyväskylä universitet.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-8435-9>
- Laury, Ritva. 1996. *Sen kategoriasta – onko suomessa jo artikkeli? Virittäjä* 100–2, 162–180.
- Nordanger, Marte. 2017. *The encoding of definiteness in L2 Norwegian. A study of L1 effects and universals in narratives written by L1 Russian and L1 English learners*. Doktoravhandling, Universitetet i Bergen.
<http://bora.uib.no/handle/1956/15565>
- Noreen, Adolf. 1904. *Vårt språk. Nysvensk grammatik i utförlig framställning* 5. Lund: Gleerups.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2013. *Species och artikelbruk i finskspråkiga grundskoleelevers inlärarsvenska. En longitudinell undersökning i årskurserna 7–9*. En doktorsavhandling publicerad i elektronisk form, Åbo universitet.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2014. Hurdana species- och artikelfel bör motarbetas? I Lindström, Jan; Sofie Henricson, Anne Huhtala, Pirjo Kukkonen, Hanna Lehti-Eklund, & Camilla Lindholm (red.): *Svenskans Beskrivning* 33. Nordica Helsingiensia 37, 353–362.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2015. Species och artikelbruk hos vuxna svenskinlärare. *NordAnd* 2/2015, 75–100.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2018a. Definiteness and use of articles in written Swedish by Finnish-speaking immersion pupils at the end of immersion: a comparison with non-immersion students. *Journal of Immersion and Content-based Language Education* 6–1, 57–84.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2018b. Species och artikelbruk hos finska språkbadslever i årkurs 6. *Folkmålsstudier* 56, 73–104.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2018c. Mastering complex Swedish NPs: A comparison of non-immersion pupils and immersion L1 Finnish pupils. *Journal of European Second Language Association*, 14–23.
- Nyqvist, Eeva-Liisa. 2020. Interrogativa bisatser hos 12- och 15-åriga språkbadslever. En jämförelse med traditionell undervisning. I Wide, Camilla; Ingman, Eva; Lankinen, Katri & Vaakanainen, Veijo (red.): *Svenskan i Finland* 18. Åbo: Åbo universitet, 164–180.
<https://www.utupub.fi/handle/10024/150838>
- Nyqvist, Eeva-Liisa & Peter Lundkvist. 2020. De lokala prepositionerna hos finska svenskinlärare i språkbud och traditionell undervisning. I Haapamäki, Saara, Ludvig Forsman & Linda Huldén (red.) *Svenskans beskrivning* 37. Svenska språket vid Åbo Akademi, 215–229.

- Odlin, Terence. 2003. Cross-Linguistic Influence. I Catherine Doughty & Michael H. Long (red.): *The Handbook of Second Language Acquisition*. Malden, MA: Blackwell Publishing, 436–486.
- Pallotti, Gabriele. 2007. An operational definition of the emergence criterion. *Applied Linguistics*, 28–3, 361–382.
<https://doi.org/10.1093/applin/amm018>
- Philipsson, Anders. 2004. Svenskans morfologi och syntax i ett andraspråksperspektiv. I Hyltenstam, Kenneth & Inger Lindberg (red.): *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur, 117–151.
- Philipsson, Anders. 2007. *Interrogative Clauses and Verb Morphology in L2 Swedish. Theoretical Interpretations of Grammatical Development and Effects of Different Elicitation Techniques*. Stockholm: Stockholm University.
<http://su.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A197193&dsid=469>
- Rahkonen, Matti & Gisela Håkansson. 2008. Production of Written L2-Swedish – Processability or Input Frequencies? I Kessler, Jörg-Ulrich (red.): *Processability Approaches to Second Language Development and Second Language Learning*. Newcastle: Cambridge Scholars Publishing, 135–161.
- Ranta, Leila. 2008. Metalinguistic knowledge and oral production. I Jasone Cenoz, & Nancy H. Hornberger (red.): *Encyclopedia of language and education. Volume 6: knowledge about language*. 2nd edition. Springer, 205–216.
- SAG 1999 = Teleman, Ulf, Hellberg, Staffan & Erik Andersson. 1999. *Svenska Akademiens Grammatik. Vol. 1–3*. Stockholm: Nordstedts Ordbok.
- Sundman, Marketta. 1995. Species och artikelbruk hos avancerade inlärare av svenska. I Maija Kalin & Sirkku Latomaa (red.): *Nordens språk som andraspråk 3*. Jyväskylä: Högskolornas språkcentral, 220–229.
- Tingbjörn, Gunnar. 1979. Kontrastiv minigrammatik. I Kenneth Hyltenstam, (red.) *Svenska i inlärarperspektiv. Kontrastiv analys och språktypologi*. Malmö: Liber, 41–78.
- Trenkic, Danjela & Nattama Pongpairoj. 2013. Referent salience affects language article use. *Bilingualism: Language and Cognition* 16–1, 152–166.
<https://doi.org/10.1017/S1366728912000156>
- Vilkuna, Maria. 1992. *Referenssi ja määräisyys suomenkielisten tekstien tulokinnassa*. Helsingfors: Finska Litteratursällskapet.

Summary

Complex Noun Phrases in Swedish by Finnish Immersion Students

This article explores how Finnish-speaking immersion students in the 6th and 9th grades (n = 77 and n = 86, respectively) judge the grammaticality of some types of complex Swedish noun phrases (NPs), i.e., double definiteness, NPs with possessive/genitive and adjective attributes, and NPs with the demonstrative pronouns *den här* and *denna* (“this”). They represent two types of complexity: *formal complexity* and *complexity of the relationship between form and meaning*.

The differences between the grades are usually statistically nonsignificant. The analyses at both the group level and the individual level show that the formally complex NPs are easier than the ones with a complex relationship between form and meaning. The frequent NPs are mastered at a higher level than the less frequent ones. Yet, there are informants in both grades who do not fulfil the criterion in any of the studied NPs.

Keywords: Noun Phrase, Definiteness, Complexity, Swedish as a Second Language, Immersion

Eeva-Liisa Nyqvist
Postdoktoral forskare i nordiska språk
Finska, finsk-ugriska och nordiska avdelningen
Humanistiska fakulteten
Helsingfors universitet
PB24
00014 Helsingfors universitet
eeva.liisa.nyqvist@helsinki.fi

Bilaga 1 : Nominalfraserna i testet med klassificering för frastyp (frastyperna ingick inte i det ursprungliga testet)

Namn: _____

Välj det rätta alternativet:

1. Den röda väskan/den röda väska är min.	dubbel bestämdhet, utr.sg
2. Har du hört om Kalles spännande äventyret/ Kalles spännande äventyr?	genitivattribut
3. Denna gång/denna gången vet jag vad jag måste göra.	<i>denna/detta/dessa</i>
4. Det röda äpplet/det röda äpple hade försvunnit från bordet.	dubbel bestämdhet, neutr.sg
5. Jag fick bråttom med att skriva den här texten/den här text.	<i>den/det här</i>
6. De smutsiga väggarna/de smutsiga väggar ser inte så bra ut.	dubbel bestämdhet, pl.
7. Jag har fått den här tavla/den här tavlan av min mormor.	<i>den/det här</i>
8. De gröna skogar/De gröna skogarna ser vackra ut.	dubbel bestämdhet, pl.
9. Jag älskar Floridas långa stränderna/Floridas långa stränder.	genitivattribut
10. Jag besökte de finaste museerna/ de finaste museer i Berlin.	dubbel bestämdhet, pl.
11. Den nya datorn/den nya dator är mycket snabbare än den gamla.	dubbel bestämdhet, utr.sg
12. Har din gamla tv/din gamla tv:n gått sönder?	possessivattribut
13. Har ni redan läst dessa böcker/dessa böckerna?	<i>denna/detta/dessa</i>
14. Har du inte sett det här foto/det här foto tidigare?	<i>den/det här</i>
15. Vem är din bästa vännen/din bästa vän?	possessivattribut
16. Den snygga flicka/Den snygga flickan i bilden är min flickvän.	dubbel bestämdhet, utr.sg
17. Jag älskar vår fina sommarstugan/vår fina sommarstuga.	possessivattribut
18. Det stora huset/det stora hus är stadshuset.	dubbel bestämdhet, neutr.sg
19. Har du sett mitt gula häftet/mitt gula häfte?	possessivattribut
20. Jag är lite rädd för grannens svarta hund/grannens svarta hunden.	genitivattribut
21. Det gamla skåp/det gamla skåpet borde målas på nytt.	dubbel bestämdhet, neutr.sg
22. Jag skulle vilja träffa världens bästa fotbollspelaren/ världens bästa fotbollsspelare.	genitivattribut
23. Det unga barnet/det unga barn kan ännu inte tala.	dubbel bestämdhet, neutr.sg
24. Jag har längre drömt om den här resan/den här resa.	<i>den/det här</i>
25. De söta jordgubbar/De söta jordgubbarna är det bästa med sommaren!	dubbel bestämdhet, pl.
26. Vad har ni gjort i skolan denna veckan/denna vecka?	<i>denna/detta/dessa</i>
27. På detta sätt/detta sättet lyckas vi mycket bättre.	<i>denna/detta/dessa</i>
28. Den gamla mannen/den gamla man är min morfar.	dubbel bestämdhet, utr.sg

Bilaga 2. Implikationstabelellerna från kontrollgruppen (från Nyqvist 2018c)

Dubbel bestämdhet

Group	non-neuter			in total	%	deviations
	sg	neuter sg	pl			
1	+	+	+	23	52%	0
2	+	+	-	10	23%	0
3	+	-	+	3	7%	3
4	+	-	-	4	9%	0
5	-	+	-	1	2%	1
6	-	-	-	3	7%	0
	40	34	26	44	100%	4
	91 %	77 %	59 %			

C_{exp} 0.97, C_{act} 0.92

[

PRG-attributen

Group	den här	gen+adj	poss+adj	denna	in total	%	deviations
1	+	+	+	+	3	7%	0
2	+	+	+	-	20	45%	0
3	+	+	-	+	2	4.5%	2
4	+	+	-	-	4	10%	0
5	+	-	+	+	2	4.5%	4
6	+	-	-	+	1	2%	1
7	+	-	+	-	2	4.5%	2
8	+	-	-	-	2	4.5%	0
9	-	+	+	+	2	4.5%	0
10	-	+	+	-	1	2%	2
11	-	-	+	-	2	4.5%	2
12	-	+	-	-	2	4.5%	2
13	-	-	-	+	1	2%	0
	36	34	32	11	44	100%	15
	82 %	77 %	73 %	25 %			

C_{rep} 0.91, C_{scal} 0.84